

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRA DEN GAMLE
TØMMERPLADS

FRA DEN GAMLE TØMMERPLADS

RIDS AF ET HANDELSHUS HISTORIE
GENNEM 125 AAR

HANS R. LANGE · FREDERIKSSUND

1826 · 23. APRIL · 1951

Tekst:
SVEND CARSTENSEN

Tegninger:
JOHANNES BÆCH

DER LIGGER EN TØMMERPLADS i den gamle Stad Frederikssund. Pladsen og Byens Liv hører saa at sige sammen – næsten lige saa længe som Købstaden har eksisteret, har der været en LANGE i Byen. Den første af Slægten Lange, som flyttede fra Roeskilde til Frederikssund, var Raadmandssønnen RASMUS HANSØN LANGE, der i 1720 slog sig ned som Kjøbmand og otte Aar senere opnaaede kongeligt Privilegium som Farver.

Denne Slægten Langes første Repræsentant i den lille By ved Fjorden har egentlig en Historie, værd at notere. Hans Far, den velædle og velbyrdige Raadmand, Konsumtionsforpagter og kgl. Stempelpapirforvalter HANS RASMUSSEN LANGE, hin højtansete Roskildeboger, der residerede i den gode Gaard paa Ahlgaden, var en Mand, der tænkte dybt og alvorligt over Tingene, saavel det jordisk timelige som det hinsiidige. Alt skulde ske med Manér. Der var Stil over Tilværelsen, hvad enten det var i Comptoiret, hvor Pengene tjentes og Rigsdaler lagdes til Rigsdaler for at fæstne Familiens Formue, eller det gjaldt Livets forskellige Foreteelser i Fest og Sorg. Som et Kuriosum kan nævnes, hvordan den gode Raadmand i sit Testamente

havde bestemt, at naar han engang skulde stedes til Hvile, da skulde det ske fra Roeskilde Domkirke, og samtlige Sognets Kirkeklokker skulde ringe for ham. I hvert Fald fremgaar af Domkirkens Begravelsesprotokol:

“... salig Hr. Raadmand Hans Rasmussen Lange be-
“gravet i Domkirken i hans egen murede Begravelse un-
“der Choret om Eftermiddagen 14. Juli 1750 Kl. 1 Slet. –
“Betalt for Gravens Aabning til Kirken 8 Rdl., for alle
“Klokker 5 Rdl., til Skolen 6 Rdl.; foræret et Par Voxlys
“vog 14 Pd. til Domkirken.”

Denne stilfulde Jordefærd foregik altsaa Anno 1750. Mæt af Dage, overlevende 3 Hustruer, var Den Lange'ske Stiftelses Testator 80 Aar gammel vandret til sine Fædre. En driftig Mands virksomme Liv var endt. Hans mangesidede Livsgerning havde baaret rig Frugt, givet Bidrag til Sikring af Slægten ogsaa ud i Fremtiden. I de tre Ægte-skaber var der otte Børn, Raadmand Lange ikke alene grundlagde Legatstiftelsen, men sørgede ogsaa som den gode Fader for at sætte sine Sønner i Vej.

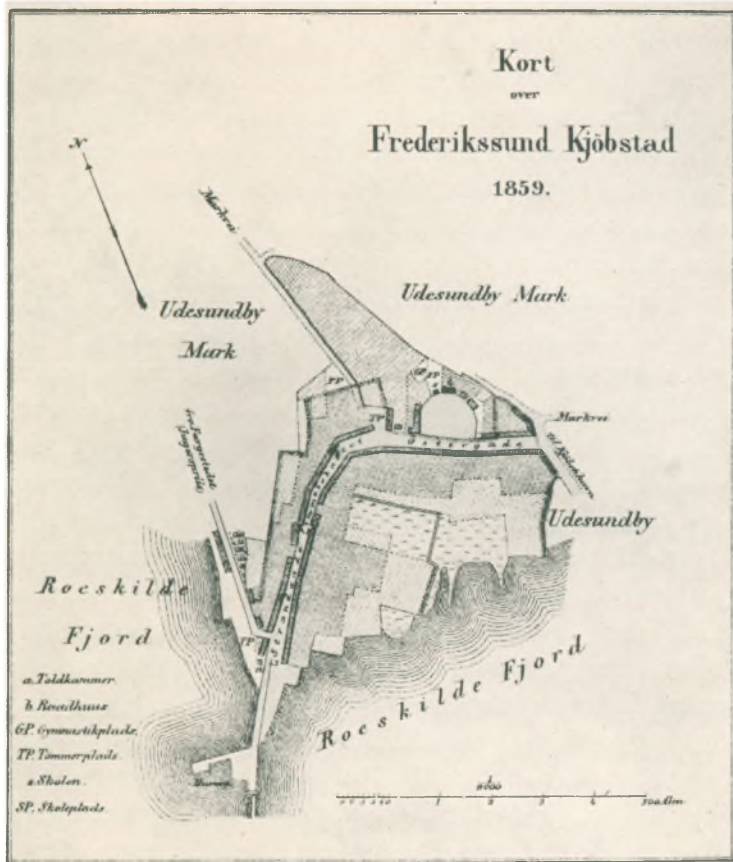
Og nu naar vi frem til den Gren af Slægten, som følgende Faderens Raad slaar sig ned i Frederikssund. Det maa have været omkring 1719, da den gode Raadmand, endnu i sit Livs bedste Alder, 49 Aar, overvejer Sønnens Fremtid. At den skulde være Kjøbmandsskab var nærmest en Selvfølge, saadan var Skik og Brug i Slægten. Og naar Frederikssund faldt i Tanken, har det vel været baade et Resultat af faderlig Omsorg og Sønnens Ønske om Selvstændighed – alt parret med fremsynet Vurdering af, hvilke

RAADMAND HANS RASMUSSEN LANGE, RØESKILDE

Muligheder hin Handelsplads ved Roskildefjorden indelbar. Den unge Købstad Frederikssund forekom et godt Virkefelt for en Kjøbmand, og dog var den ikke Roskilde fjernere end tre danske Meil.

Frederikssund var en By i en vis Vækst. Dens Tilblivelseshistorie daterer sig tilbage til Tiden før Anno 1600. En Del Lurendrejeri var faktisk med i Spillet. I Aaret 1578 havde Kong Frederik II allernaadigst og huldsaligt tilladt de Slangerup Kjøbmænd paa nærmere angivet og udmaalt Sted ved Sundby-Færge at opstille Lagerbygninger til deres Varer. Slangerup var i hine Dage endnu Købstad – endda Søkøbstad, men Sejlløbet ind til Byen sandede langsomt, men sikkert til, Aar for Aar blev det vanskeligere at passere, Transport over Land var fordelagtigere. Og det rige Hornsherred var givtigt Opland, Forbindelsen hertil gik over Ude-Sundby og Færgen over Fjordens smalleste Sted. Her rejstes af praktiske Grunde Kjøbmændenes Lagerkure og Søboder – men de drevne og snedige Slangerupborgere flyttede Tid efter anden selv ned til deres Boder og Pakhuse ved Sundby-Færge, tog Familien med og indrettede sig praktisk paa det nye Sted, ganske imod de kongelige Love og Befalinger. Medvirkende har maaske været, at man her var ligesom lidt uden for Lands Lov og Ret og hverken tog det saa nøje med de af Kongelig Mayestæts Lensmand afstukne Grænser eller det, som ogsaa i hine Tider spillede en væsentlig Rolle: Told og Skat. Saa vel Monarken som hans Lensmand paa Kronborg var immervæk lidt længere borte.

FREDERIKSSUND FOR 100 AAR SIDEN

*Et af Byens gamle Kort viser, hvordan Tømmerbandelen sætter sit Præg.
Tre Steder markerer et TP. en Tømmerplads.*

Gennem tre Kongers Tid tappedes Slangerup By langsomt for sit bedste Blod; de Folk, der flyttede til Færgelejet, var de driftigste og mest fremsynte, og det hjalp kun lidet, at fastboende Godtfolk klagede til Landsfaderen over den lovstridige Konkurrent. I Rigsarkivet findes adskillige gamle Dokumenter indeholdende de Slangerup Kjøbmænds Klager til Frederik II, Christian IV og Frederik III. Men ej heller i hine Tider arbejdede Centraladministrationen i alt for ilsomt Tempo, – da endelig Slangerup føler sin Eksistens som Købstad truet af Opkomlingen ved Fjorden og sender et sandt Jammerskrig til Kong Frederik III, er Udviklingen løbet saa langt, at Kongelig Mayestæt staar i en yderst difficil Situation. Givetvis har hans Under-saatter ved Fjorden soleklart overtraadt de salig henfarne Kongers Befalinger og misbrugt den dem viste Naade og Gunst. Men nu laa der en By, Handelen blomstrede, og man kunde ikke godt fare frem med Tugt-, Rasp- og Forbedringshus over for delvis uskyldige Efterkommere af de Folk, der vitterlig havde krænket den gode Stad Slangerups Købstadsprivilegier. Kong Frederik huggede Knuden over og gav i 1665 Ladepladsen ved Sundby-Færge Købstadsrettigheder og Toldstedsret, tillod den endog at bære Navnet Frederikssund. Maaske har Majestæten ikke indset, at dette betød Dødsstødet for Slangerup, der da i 1807 nedlagdes som Købstad. Kun Kirkerne i de to Byer minder i Dag om Tragediens Forløb. Slangerup har sin statelige Købstadskirke, medens Frederikssunds Gudshus endnu er Ude-Sundbys beskedne Landsbykirke.

FAMILIEN LANGE PAA UDFLUGT TIL FÆRGESTEDET "BI-LIDT"

Den gamle Raadmands Vurdering af de handelsmæssige Muligheder viste sig at være rigtig. Omendskønt den unge Kjøbmand næppe har ejet Faderens Vitalitet og Virkekrang, var Betingelserne for Handel og Kjøbmandsskab saa gunstige, at Rasmus Hansøn Lange i den korte Tid, der var ham beskaaret, vandt sig en god Position i den unge By. Han ejede ved sin Død 1738 – kun 39 Aar gammel – ikke alene Kjøbmandsgaarden med Farverprivilegiet, Huset "Bi-lidt" ved Færgestedet, men derudover to Ejendomme i Byen. Den gamle Farvergaard har ligget paa Terrænet skraas over for Skyllebakkevej, den nuværende

Færgevej. Af Fysik var Rasmus Hansøn Lange kun svag – ifølge Familietraditionen skal han være død af Skræk i sin Vogn. Det skete paa en af hans Rejser til Roskilde for at hente Raad hos Faderen, da hans Kusk fortalte ham, at hans Gaard i Frederikssund brændte.

Rasmus Hansøn Langes eneste Søn overtog Farveri og Ejendomme i Frederikssund og drev Virksomheden indtil sin Død i 1798. I en kort Mellempperiode, 5 Aar, forsøgte han sig som Landmand, idet han erhvervede og drev Ejendommen Sandviggaard ved Hillerød. Slægtens handelsmæssige Traditioner var ham dog for stærke, han vendte tilbage til Frederikssund. Fra 1798 videreførtes Bedriften af dennes næstældste Søn JØRGEN HANSØN LANGE. Den ældste Søn, RASMUS HANSØN LANGE, var nemlig gaaet Embedsvejen, blev Højesteretsadvokat, Direktør for Kgl. Frederiks Hospital og Etatsraad. Naar denne Mand nævnes i Forbindelse med Tømmerpladsens Historie, skyldes det, at netop paa hans Foranledning vendte Brodersønnen HANS R. LANGE tilbage til Handelsvejen og blev Grundlæggeren af det nuværende Firma, hvis 125 Aars Jubilæum som Tømmerhandel markeres ved dette lille Mindeskrift.

Ingen nulevende er i Stand til at give det rette Billede af det gamle Firmas Stifter. Men til alt Held har han selv givet Efterverdenen et saare karakteristisk og udmærket Materiale i Hænde. Tilfældigt fandt man under en Oprydning i det gamle Lange'ske Hjem en Del forskellige Papirer, deriblandt en gammel Hellædersbog, hvorpaa Hans R. Lange med sirlig gotisk Skrift har prentet

Erindringer
af mit Liv
Hans R. Lange

TITELSIDEN FRA HANS R. LANGE'S DAGBOG

Dette af Tidskolorit prægede Skrift er paabegyndt i 1818 og afsluttet 1871, Aaret før hans Død. Stilen er kort, knap og koncis, til Tider nærmest lapidarisk, som var Telegramstilen allerede opfundet. For Læseren fremtræder Billedet af en særpræget Mand, myreflittig, udpræget Familiemenneske, men aldrig, selv ikke i Livets alvorligste Stunder, glemmende Grundlaget: *Forretningen*.

Han har i Sandhed været en Opbygger. Ud af den forholdsvis lille Kjøbmandshandel skabte han ved Flid og Driftighed den store Tømmerplads og vidtspændende Virksomhed, der voksede op til at blive et Firma med egne Skibe i Søen og Import og Eksport af Format.

Usnobbet og beskeden synes han ogsaa at have været. I 1828 udnævntes han til svensk-norsk Vicekonsul, en ikke ringe Ære for en Mand paa den Tid og ikke mindst i en By saa lille som Frederikssund, der i Tiden efter Statsbankerotten kun havde godt 300 Indbyggere. Men i hans Manuskript findes herom ikke nedfældet eet eneste Ord. Om Kjøbmandshandelens Vækst og dens Omlægning til Tømmerhandel og Stordrift giver Erindringsbogen imidlertid et klart og karakteristisk Billede:

“... jeg havde længe paatænkt at begynde en Kjøbmandshandel i min Fødeby og etablerede mig ogsaa der “i Foraaret 1826 og begyndte Handelen den 23. April i “Assessor Richardi’s Gaard, hvor jeg havde leiet Boutikken med et Par Værelser og Lofter.

“Det var et uheldigt Aar, da min Handel tog sin Begyndelse, thi da der i dette Aar, foraarsaget af den ual-

KONSUL HANS R. LANGE, FREDERIKSSUND

“mindelig stærke Varme, indtraadte Misvækst, indskræn-
“kede Landmændene dem mere end sædvanligt og hand-
“lede mindre hos Kjøbmanden. Med Handelen gik det
“derfor smaat det første Aars Tid, men det tog en heldig
“Vending med samme, da jeg i Efteraaret 1827 var saa
“heldig at blive anbetret Kornindkjøb pr. Commission
“for Handelshuset C. J. Hambro & Søn i Kjøbenhavn, og
“købte jeg den første Vinter for dette Hus ca. 3000 Tdr.
“Sæd.

“Jeg tilkjøbte mig i April Maaned 1828 bemeldte Asses-
“sor Richardi’s Kjøbmandsgaard, tillige med en Bonde-
“gaard i Udesundbye med Jorde, som var et temmelig
“betydeligt Foretagende for mig. Kjøbesummen for alt
“var ca. 11.000.- Rdl.

“Jeg begyndte i October Maaned at købe Sæd for d’hr
“Hambro & Søn og havde til Aarets Udgang kjøbt Sæd
“for et Beløb af ca. 25.000 Rdl. og desforuden et ikke
“ubetydeligt Partie til næste Foraar 1829. Disse Korn-
“varer bliver udskibede til England og Norge.

“I et Par Aar havde jeg ogsaa udført Commissionsfor-
“retninger for en Captain Born i Korsør, som bestode i,
“at jeg købte Been for ham og afsatte Kul og andre en-
“gelske Varer for ham her og i andre Byer, men da det
“senere gik uheldigt for denne Mand og disse Commissio-
“ner ophørte, fortsatte jeg Handelen med England for
“egen Regning og begyndte den første Affaire med at
“sende en Ladning Kreaturbeen til Hull, hvorfra jeg lod
“Skibet gaa til Newcastle, for derfra at bringe mig en

ASSESSOR RICHARDI'S GAARD MED DEN GAMLE LAGERBYGNING

“Ladning Kul og andre engelske Varer. Denne Expedition foretog jeg i Sommeren 1828.”

Dette Citat fra Erindringsbogen opridser straks og saare karakteristisk Linien for det Kjøbmandsskab, som Hans R. Lange interesserede sig for. I 1829 videreføres Linien med udvidet Udenrigshandel, tre Ladninger Kul indkøbes i Newcastle og “forhandlede” i Roskilde og Frederikssund. Lasterne hjemførtes paa engelske Skibe, som Lange skaffede Returfragt med Korn til England.

Endvidere udnytter han et Bekendtskab med FR. EL-LERTSEN, som var Agent for et Handelshus i Newcastle, ARMSTRONG & Co. Og i 1830 udvides Eksportforretningen med Korn til at omfatte ogsaa et Arbejde for Handelshuset BLACHS ENKE i Kjøbenhavn.

Nu følger et Afsnit i Erindringsbogen, hvor det menneskelige træder mere i Forgrunden. Mens man hidtil gennem Pergamenternes sirlige Skønskrift har fulgt et særpræget Menneske, en Ener, som fra den lille By har haft videre Horisont end Hornsherred og Nordsjælland, som har udstrakt sine Forbindelser ikke blot til Hovedstaden, men til England – kort sagt en fremsynet og vidtskuende Forretningsmand, for hvem Handelen har været det afgørende, saa møder man nu paa Manuskriptets næste Sider ogsaa Mennesket bag Købmanden. Hans R. Lange bliver forelsket. Og karakteristisk nok – Pigen var hverken fra den lille By eller fra Herredet, hun kom sejlene, en af Britanniens Døtre, ombord paa sin Faders Skib. Det var i Juni Maaned 1830, at Captain J. SIBBET ankrede op ud for

TØMMERSKUDE I RUM SØ

Frederikssund. Kajplads fandtes dengang ikke, Laster maatte losses pr. Lægter. Captain Sibbet havde taget sin smukke Steddatter, Miss ANNA BUTTLER med paa Sommerens Rejse til Danmark. Det er altid en Begivenhed i Frederikssund, naar Skibe med Tømmer eller Kul lægger til, det bringer for den lille By Pustet fra den store Verden. Men for Hans R. Lange blev dette Skib unægtelig noget mere end blot en Ladning Kul. Der kommer ligefrem Sving over hans ellers saa nøgterne Pen i Erindringsbogen:

“... Jeg forglemmer aldrig, da jeg første Gang, en Søndag Eftermiddag, saae hende træde ind i mit Con-
toir tilligemed Stedfaderen, thi jeg tænkte øjeblikkelig ved mig selv, at hun og ingen anden var bestemt til at
være mit Livs Ledsagerinde. Det var for os begge, som om vi alt længe havde kjendt hinanden. – Jeg fik ogsaa
snart hendes Ja, og forekom de 14 Dage, da hun opholdt sig her, at være de lykkeligste i mit Liv.”

Som Tiden var, blev det naturligtvis ikke til Bryllup straks, og i den to Aars Trolovelsestid befattede Lange sig paa at betrygge Tilværelsen for sig og sin vordende Brud. Handelen udvides, nye Forbindelser knyttes, Norge kommer ind i Billedet. Captain Sibbet foretager adskillige Rejser til Frederikssund. Under et af Besøgene indtræffer Jørgen H. Langes Død, og Captain Sibbet ledsager sin kommende Svigersøn ved Faderens Jordefærd.

Ved Aarsskiftet 1831 giver Erindringsbogen Udtryk for, hvorledes Danmarks Befolkning ogsaa dengang levede under Trykket af alvorlige Begivenheder rundt i Europa –

“... Vi vare alle samlede hos min Moder om Aftenen ved det gamle Aars Slutning. Det var nu sluttet med alle dets Glæder og Sorger, med alle de ængstelige Forventninger om Krig, Revolution og Pest, hvorom enhver lige siden Aarets Begyndelse havde næret saa megen Frygt. Heri Landet vare vi saa lykkelige at undgaa den frygtelige Pest, Cholera Morbus, som grasserede næsten i ethvert Land i Europa – paa Danmark nær, og som bortrev saa mange Mennesker ...”

14. Dato C. J. Hambro

<u>Dato</u>	<u>Indt.</u>	<u>Udtag.</u>	<u>Saldo</u>
	1. Indt. af ...		3122 5/16
	2. Indt. af ...		58 3/16
	3. Indt. af ...		61 5/16
<u>Saldo</u>			<u>3241 2/16</u>
			800 ..
			<u>2441 2/16</u>
			<u>1044 2/16</u>
<u>1878</u>	<u>Juni</u>	1. Indt. af ...	
		2. Indt. af ...	2 ..
		3. Indt. af ...	4 ..
		4. Indt. af ...	1 1/2 ..
		5. Indt. af ...	6 3/4 ..
		6. Indt. af ...	9 1/4 ..
		7. Indt. af ...	15 1/4 ..

EN SIDE FRA FIRMAETS FØRSTE HOVEDBOG

Vi springer frem til 1832. Gennem mange Maaneder har Lange gaaet i ængstelig Forventning efter Brev fra sin Kæreste i Newcastle “saasom den ulykkelige Cholera nu “ogsaa var udbrudt der.” Men Anna Buttler er ved god Helsen og bekræfter deres Aftale om til Sommeren at ville rejse til Kjøbenhavn for at holde Bryllup.

“ . . . Den 25. Juni modtog jeg Efterretning om, at min “Forlovede tilligemed hendes Moder var lykkeligt arri-
“veret til Kjøbenhavn fra Newcastle efter den lange Over-
“reise af 23 Dage. Jeg rejste strax ind til Kjøbenhavn, og
“omendskiønt der var flere Forhindringer derfor, fik jeg
“dog udvirket, at vi strax kunne blive viede. Den 29. Juni
“var den lykkelige Dag, da jeg ved Pastor Schiøthe paa
“Frederiksberg blev viet med min elskede Anna. Vielsen
“foregik i Pastor Schiøthe’s egen Gaard i Overværelse af
“flere af Familien i Kjøbenhavn. Efter at samme var til-
“endebragt toge vi alle ind til Madam Lynges i Frederiks-
“berg Alle, hvor et Middagsmaaltid var arrangeret, og
“derefter reiste vi hjem til Frederikssund over Farum. –
“Vi fandt ved Ankomsten en Del af Byen illumineret, som
“var en behagelig Overraskelse for os. – Dagen derefter
“gjorde vi en Tour til Jægerspris. Næstfølgende Dag, en
“Søndag, modtog vi Gratulationer ved Flere fra Byen. Vi
“vare ogsaa denne Dag første Gang i Guds Hus. Min Svi-
“germoder Md. Sibbet forblev hos os indtil 31. August,
“da min Kone og jeg fulgte hende til Helsingør, hvorfra
“hun den næstfølgende Dag sejlede med et engelsk Skib til
“Newcastle, hvor hun først arriverede efter 17 Dages Reise.

“Kornhandelen var i dette Efteraar ikke saa betydelig som i de foregaaende, saasom Priserne udenrigs vare meget lave paa Grund af en riig Høst.

“Den 24. Marts 1833 havde vi den store Glæde, at min Kone bragte os en Søn til Verden.”

I Kjøbmandsgaarden i Frederikssund former Livet sig lykkeligt, i 1833 fejrer “min kiære Kone sin 22’de Gebursdag”. Af Kornvarer indkøbes 8800 Tdr., fra England indføres 7 Ladninger Kul. Trælasthandelen tager vældigt Opsving, alene fra Norge kommer ni større Skibe med Trælast, og ogsaa nogle svenske Baade udlosser Tømmer i Frederikssund. Aarets Høst var rigelig, men mærkværdigt nok ligger Kornhandelen ret stille, kun i Begyndelsen af 1834 tager den Opsving “som Følge af russiske Ordre for Sæd.”

Sommeren dette Aar er unormal varm – men det hæmmer ikke Langes Virkelyst, han gaar i Gang med et vældigt Byggeprogram, indretter Kornmagasiner og inddrager et Par Lejligheder fra Beboelsesejendommen til Forretningens Brug. Han skriver herom:

“...I dette Aar kostede Bygninger og Reparationer paa min Gaard mig 1770 Rdl. Efterat jeg nu i de senere Aar havde havt saa meget betydelige Bekostninger paa min Gaard, fornemmelig ved Belægningen af flere Lofter til Lagring af et stort Parti Kornvarer, skulde det træffe saa uheldigt, at Kornindkjøbet for d’Hr. Hambro & Søn saagodt som ganske skulde ophøre, idet at dette Huus for en Deel (igjen) afgav denne Handel.”

PRIS-COURANT

paa Huggenlast.
1836

paa Bord fra Frederikshald.
1836
ulreKabat.

	RedeSelsk.	Spid	Sk
27 1/2 Røder 6 & 7 Tin. Top.	per Tyld		
28 d ²			
29 d ²			
30 d ²			
31 d ²			
32 d ²			
33 Kult 9/5			
34 d ² 38 & 9			
35 d ²			
36 d ²			
37 d ²			
38 d ²			
39 2/4 Fd. Løst.	per 100 St.		
40 2/4 d ²			
41 1/6 d ²			

I Udskrivning. Omkostninger beregnes 60 Sk.
Norsk for hvert Bord. Huggenlasten ind
tager i Rum, disse tilligevend den norske Told ind
draget i 8 D. Sigt Hvel betalt i Kjøbenhavn.

2 Sk. Fanden de her norske Bører Trøst, som omvend 2 1/2
Tommer Planker som og større Dimensioner Bører
skal indholdt.

	RedeSelsk.	Spid	Sk
per 10 Tyld for 100 St.			
FRAANSK Gadning.			
4 Tons vandkølede Bord.			
FURU, Maale Bord.	1/2 Tyld	16	90
	1 1/2 Tyld	13	40
for 6 til 9 T. brede	9 1/2 Tyld	12	100
D: bredt Undermaal.	8 1/2 Tyld	12	100
for 1 1/2 til 3 T. brede	9 1/2 Tyld	11	80
D: smalt Undermaal.	11 1/2 Tyld	5	70
for 6 til 7 T. brede	9 1/2 Tyld	7	80
GRAN, Maale Bord.	1/2 Tyld	13	60
	1 1/2 Tyld	12	60
for 6 til 9 T. brede	9 1/2 Tyld	10	40
D: bredt Undermaal.	11 1/2 Tyld	10	60
for 1 1/2 til 3 T. brede	9 1/2 Tyld	9	60
D: smalt Undermaal.	11 1/2 Tyld	7	80
for 6 til 7 T. brede	9 1/2 Tyld	5	80
FURU (Maale)	8	2	80
GRAN (Maale)	8	8	40
FURU & GRAN (Bord)	6 1/2 Tyld	7	80
BORD ENDER			
DANSK Gadning.			
4 Tons vandkølede Bord.			
FURU, Sidsving Bord	1 1/2 Tyld	7	80
	1 1/2 Tyld	5	40
GRAN, D:	1 1/2 Tyld	6	80
FURU & GRAN	9 1/2 Tyld	4	50
	1 1/2 Tyld	3	100
	1 1/2 Tyld	3	80

Udskrivning. Omkostninger, nemlig Klampelin, Værring,
Penslere og Underforsel. 40 Sk. Norsk Species pr. 100
dte 100 St. beregnes Bort.
For Udskrivning. Omkostninger og de norske Told ind
draget, skal 8 Bøges Sigt betalt i Kjøbenhavn.
For Bordene Bult, Hvel 3 M. Dato betalt. Kjøbenhavn

“Ved i Begjyndelsen af Aaret 1835 at opgjøre mine Bøjer, “befandtes, at jeg i Boutikken og paa Tømmerpladsen “havde solgt for et Beløb af ca. 18.000 Rdl. i foregaaende “Aar. Handelen var ellers ikkuns maadelig i dette Foraar.”

Ophøret af de Hambro'ske Forretninger i Forbindelse med de efter Datidens Forhold store Byggeudgifter medførte visse Vanskeligheder. For første Gang i sit Liv staa Lange overfor ikke at kunne indfri en Veksel, men det lykkes ved Assistance fra Ellertsen at faa Kreditten forlænget. Lange økonomiserer overalt, udvider sin Butikshandel og andre indtægtsgivende Grene af Virksomheden. Først i 1840 kommer der for Alvor Gang i Forretningerne. “Det var et særdeles heldigt Aar for Kjøbmanden som for “Landmanden, især kan jeg, hvad mig selv angaar, ikke “have Grund til at være utilfreds med Forretningerne i “dette Aar.” Lange sætter Omsætningen i Boutik og Tømmerplads op til 14.800 Rdl., 5000 Rdl. mere end det foregaaende Aar. Det lykkes ham at afvikle hele Restskylden til Hambro. Samtidig knytter han Forbindelse med Capt. C. C. TRONIER i København, hvor der aabnes “en Blanco-“Conti, som tillader mig bestandig at have flere Penge “imellem Hænder.” Endnu en heldig Omstændighed føjer sig til. Vinteren 1841 sætter ind med voldsom Frost, der muliggør, at man gennem et Par Maaneder kan køre over Fjorden, hvilket betyder, at man ved Tømmertransporten kan spare de dyre Færgpenge til og fra Hornsherred. I Erindringsbogen findes indføjet som Tilbageblik paa det forløbne Aar et Citat fra *Berlingske Tidende*:

“Alle have vi tilbagelagt et af vore Leveafsnit, vi ser
“atter et af de større Bølgeslag fuldendt, hvormed Tiden
“umærkeligt ruller Evigheden imøde, og som paa en stær-
“kere Maade synes at opfordre til Alvor og Eftertanke,
“end det daglige Livs Færd. Hvad hver enkelt har virket,
“stræbt og lidt gjenkalder han sig; med Alvor overveier
“han, hvorledes de Forsætter hans Sjæl fostrede, de Planer
“for Fremtiden, der knyttede Led til Led i hans Liv, skulde
“passe over i det nyebegyndte Aar!”

Disse Nytaarstanker har utvivlsomt været et Udtryk for de Overvejelser, Lange selv tumlede med ved Aarsskiftet, han er omsider naaet frem til at kunne føle sig som en fri Mand, uhæmmet af Gæld og andre Forpligtelser. Hans Opbygger-Natur gør sig igen gældende, 1841 var et godt Aar, han havde beskæftiget 32 Fartøjer med Korn, Kartofler, Kul og Trælast – Programmet for 1842 spændes endnu højere op, og med fuld Tilfredshed kan han med Udgangen af dette Aar notere:

“Beskiæftelsen stiger til 90 Fartøjer med forskiellig Last.
“Saaledes vare mine Forretninger i stadig god Tiltagende.”

Ejendommeligt nok falder denne Opgangens Periode, hvor selve Handelen staar i Sukces'ens Tegn, sammen med en Nedgang i Konsul Langes personlige Befindende. Han omtaler for første Gang de Anfald af dyb Melankoli, som plager den unge Frue – og ogsaa gør sig gældende hos ham selv. For begges Vedkommende blev denne sygelige Sindsstemning forstærket med Aarene. Men mod personlige Sorger er Arbejdet den bedste Medicin, Lange gaar

TØMMERSKIBE I HAVN

med største Iver op i Arbejdet paa Modernisering af Havneforholdene ved Frederikssund, han noterer for 1843:

“Sidst i Novbr. og først i Decbr. havde vi 2de Gange
“faa Dage efter hinanden meget høit Vande. Det sidste
“var saa høit, at Vandet gik ind i flere Huuse, og var
“Færgebroen og Skibsbroen aldeles under Vand. Skibs-
“broen blev dette Aar anlagt, hvilket var et meget gavn-
“ligt Foretagende for Byen. Hidindtil maatte der losses
“og lades ved Baade, da Skibene vare nødsagede til at
“ligge ude i Fjorden.”

Konsul Langes Omsætning stiger jævnt og støt. Kartoffeleksport er efterhaanden blevet et godt Aktiv for Firmaet, men i 1845 var der ganske specielt Røre i denne Handel, som Følge af en pludselig udbrudt Kartoffelsyge.

“Det viiste sig, at Kartofflerne ikke egnede sig til Udsalgsbetingelser, og Sælgerne saae dem saaledes ikke istand til at kunne opfylde deres Forpligtelser ved at levere sunde Varer. Heraf opstode mange ubehagelige Disputter mellem Sælger og Kjøbere, der dog senere bleve jevnede bedre end forventet. Jeg var til Held udenfor samme, da jeg ikkun til Norge havde paaetaget mig en Leverence af 5000 Tdr., som kom ret godt over uden at tage vidre Forraadnelse. . .”

1846 præges af Misvækst i Udlandet. Lange anfører i Erindringsbogen, hvorledes Irland rammes af en Katastrofe paa Grund af Kartoffelsygen: “Nøden steg til en sørgelig Høide, og flere Mennesker bortdøde henaf Vin-teren dersteds af Sult og Elendighed”. Den enes Død den andens Brød, Høsten i Danmark var god og rigelig, og “vi vare derfor her i Egnen i megen Bevægelse med at indkjøbe Sæd og holdt bestandigt en stor Del Opkjøbere ude mellem Landmændene for at gøre Indkjøb, og især blev der indkjøbt en stor Del Ærter.”

Aaret 1847 karakteriserer Konsul Lange som “meget mærkeligt med Hensyn til en usædvanlig Kornperiode og Dyrtid. Det var tilsidst, som om Sæd ikke var til at faae for Penge og Jammeren over de høie Brødpriser var derfor almindelig, hvorfor der ogsaa overalt blev ydet

“de Fattige og mindre bemidlede ikke ubetydelig Hjælp
“ved igjennem Communerne at indsamle Bidrag, til hvilke
“Enhver mere bemidlet gjerne tegnede sig.”

De stærkt svingende Priser medførte for mange meget betydelige Tab – store Partier Korn blev kastet paa Markedet fra Rusland, men Konsul Lange har aabenbart haft flair. Han noterer Aaret som sit hidtil bedste og tilføjer:

“Jeg assurede i dette Efteraar mit Liv for en Sum af
“5000 Rdl., hvorved jeg efter min Død har sikret enhver
“af mine Børn hver 1000 Rdl.”

Det bevægede Aar 1848 – Christian VIII's Død, “det
“skiendige Oprør i Slesvig og Holsten”, de skræmmende Tidender fra Frankrig om revolutionær Uro, den frie Forfatnings Indførelse, Tilløb til Tumulter i København og Valget af den første Rigsdagsmand i Frederikssund – alt noteres omhyggeligen tillige med Familiebegivenheder, men Hovedvægten er dog stadig lagt paa Forretningen, som trods betydelige Tab i England dog maa siges at gaa godt. De følgende Aar bringer, trods Krig og Ufred, stedse bedre Kaar for den driftige Mand i Frederikssund. Tømmerhandelen udvides, og Omsætningen stiger til et Højdepunkt i 1854:

“Ved den bestandigt tiltagende Velstand hos Land-
“mændene var Omsætningen i min Handel i dette Aar
“større, end den nogensinde før havde været, og beløb
“sig til 35.400 Rdl. for Varer i Boutikken og Trælast, og
“var især Trælasthandelen betydeligt større, end den tid-
“ligere havde været, som bevirkedes derved, at der nu

“paa Grund af Krigen imellem Vestmagterne og Rusland
“ikke kom nogen Træløst fra Finland.”

I 1856 bliver Lange sin egen Skibsreder, han køber af Capt. STAGE i København Galeasen *Helene*. Erindringsbogens næste to Sider er udelukkende fyldt med Beretninger om “Helene”s Fragter og Destinationer – og hvorledes Skibet ved den første Ankomst til Byen hilstes med Saluttering. For Frederikssund var dette, at Konsulen fik eget Skib, vel nok en Begivenhed, men endnu større Opsigt vakte det, at der fra den 21.–23. Oktober ankom ikke mindre end syv Skibe med Tr l st og andre Varer til Konsul Lange. Nok at gøre for en lille By med kun godt 600 Indbyggere!

Forretningen maa nu siges at være i saa god G nge, at den faktisk hviler i sig selv. Man ser ogsaa af Konsulens Dagbog, hvorledes han mere og mere bliver Storborgeren i Byen, Selskabslivet udfolder sig i den store Bolig, han har bygget; Bogens Notater bliver kortere og enklere – det meste hører Privatlivet til. En meget betydningsfuld Ting for By og Opland indtræffer dog i 1868, hvor den gamle Tr kf rge-Forbindelse med Hornsherred afl stes af hin Pontonbro, som tjente Trafikken trolig, indtil Kong Christian X kort før sidste Verdenskrigs Udbrud indviede den nye Bro. Ved denne Trafikforbedring lukrerede Byen Frederikssund i nogen Grad paa Roskildes Bekostning, og i 1880 fordobledes Byens Indbyggerantal, idet Udesundby, den oprindelige gamle F rgeby, indlemmes. Folketallet bliver nu 1506.

Den gamle Konsuls sidste Aar prægedes af private Sorger og langvarige Sygdomme, – igen engang Sandheden i det gamle Ord: “Hvad gavner det et Menneske, om han vinder al Verdens Velstand. . .” Konsul Lange ophører i 1871, Aaret før sin Død, helt at føre Erindringsbogen videre. De sidste Optegnelser er nærmest af meteorologisk Art eller skildrer forgæves Besøg hos Datidens mest fremragende Læger.

Vi er nu saa langt fremme mod Aarhundredskiftet, at Mindet om den gamle Konsul, som i de sidste Aar sjældent var i Stand til at forlade den Have, der spillede en saa overvældende Rolle for ham, endnu tegner sig saa nogenlunde levende for Byens ældste Borgere.

I 1872 døde Stifteren af det gamle Firma.

KRIG OG KRISE var paany over Europa. Den fransk-tyske Krig var endt med Prøjsernes fantastiske Sejr, Kejser Napoleons Tilfangetagelse med hele sin Hær ved Sedan, Bismarck og Prøjserkongen i Versailles. For Danmark, som havde levet i Haabet om en fransk Sejr, der kunde medføre Udligning af Uretfærdigheden fra 1864, var Nederlaget med Styrkelsen af Prøjsens Stilling dybt foruroligende, Nedgangstider fulgte. Under disse Forhold traadte Arvtageren til i Frederikssund.

Konsul Langes Søn, HANS RASMUS LANGE, havde allerede i de sidste Aar af Faderens Liv nogenlunde selvstændigt maattet drive Forretningen. Oprindeligt havde det været Meningen, at han efter sin Uddannelse paa Den

Brock'ske Handelsskole skulde ud for at opnaa en videre, praktisk Uddannelse under fremmede Forhold, men i de urolige Tider, der prægedes af Dønningerne fra de store europæiske Begivenheder, ønskede "gamle Lange" naturligt nok Sønnen hjem, – ikke mindst fordi han følte, at Sygdom hæmmede hans egen Arbejdsevne.

Efterkrigstider er aldrig nogen god Befordrer af legal Handel, navnlig ikke naar Barometeret er saa fintfølende, som naar det gælder Trælast. Efter alt hvad man kan forstaa har hverken Faderens sidste Leveaar eller Sønnens første selvstændige Aar i Forretningen været det, man kalder gode Tider.

Unge Lange havde tilmed adskillige andre Byrder at bære. Medens Faderen kom til sin Fødeby løs og ledig og udelukkende kunde koncentrere sig om Forretningen, havde Sønnen en hel Række Forpligtelser. Ikke alene var han gift og havde tre Børn, men Huset Lange var blevet blandt de førende i Byen; visse standsmæssige Krav stilledes, og der paahviledes Forretningen Forsørgerpligt over for Slægtninge, der i høj Grad følte sig som "Konsulens "Familie." Lettere blev det ikke, da Børneflokkene voksede til otte levende Børn, som alle skulde have ordentlig Skolegang og sættes i Vej.

Helt op til Aarhundredskiftet gik Tiderne imod. Forretningen havde en god og grundfæstet Position, og Lange videreførte fuldt og helt Familiens og Købmandshandelens Traditioner, men sin Faders lykkelige Evne til trods Modgang at finde Udveje ejede han næppe i særlig Grad.

Forretningen rammes af to meget haarde Slag. Det store Foderstoffirma NYELAND & BENTZEN's Fallit omkring 1880 trak mange Provinskøbmænd med sig. Hans R.

HANS RASMUS LANGE

Lange var ogsaa engageret. Tabene var saa følelige, at adskillige af hans Forretningsvenner raadede ham til at søge Accord, hvad man mente, han sagtens kunde have faaet, – men som retsindig Mand vilde han kæmpe sig fri og svare enhver sit.

I nogen Grad havde Lange sat sin Lid til Indtægterne fra et Kalkværk, han havde anlagt paa den anden Side Færgevejen. Der var gravet en Kanal, saaledes at to store fladbundede Pramme kunde bringe Kul ind til Virksomheden fra Skibe ude paa Fjorden, og til en Begyndelse saa Foretagendet, der efter sin Tids Forhold var af ikke ringe Format, særdeles lovende ud. Men i 1879 aabnedes Frederikssundbanen, som paa mange Maader forandrede Handelsforholdene i den lille Fjordby. Blandt andet betød Banen, at friskbrændt Kalk nu kunde faas pr. Jernbanevogn direkte fra Fakse Kalkværk, – og ikke alene var Kalken bedre, men trods Fragten ogsaa billigere. Kalkværkets Skæbne var besejlet. Tabet og Skuffelsen maatte Firmaets Ejer bære.

Trælashandelen var stadig meget betydelig; ved Slutningen af 1870 byggedes det første store Skur for Enden af den gamle Konsuls Have. Dette Tømmermagasin har overlevet alle de Brande, der senere har hærget Tømmerpladsen, og bruges den Dag i Dag. Det var dengang noget enestaaende og blev Model for mange Tømmer-skure rundt om i Landet.

I den gamle Gaard levedes Livet som i saa mange af Landets andre store Købmandsgaarde paa hin Tid, – nærmest som i en lille Herregaard med den statelige Hovedbygning ud til Gaden og bagved de lange, lave Længer som en Slags Avlsbygninger op mod Tømmerpladsen. Paa Gaardspladsen rullede Bøndernes Vogne ind, Hestene staldedes op, medens Dagens Ærinder blev ordnet. Butik-

ken havde Duften af alt det, der nu engang hørte til. Fra de store Brændevinsankre skænkedes en Dram, kanhænde flere, til Kunderne, – der spurgtes Bynyt og førtes Diskussioner om Døgnets og Tidens store og smaa Foreteelser.

“Unge Lange” var sin By en god Mand. Allerede tidligt blev Tillidsposter betroet ham, han sad en Overgang i Byraad og Havneudvalg, og ikke mindst paa hans Initiativ gennemførtes betydelige Forbedringer af Besejlingsforholdene. Endnu medens han sad som Forretningens “Kronprins”, søgtes hans Bistand; blandt andet fortælles en overordentlig illustrativ Episode, hvor han ved Takt og personlig Charme klarede en yderst penibel Situation. Det var saa tidligt som i 1866, da man, som allerede anført, ønskede den utidssvarende Færgeforbindelse erstattet med en Bro, at en Deputation fra Hornsherred og Frederikssund begav sig til Lensgrevinde Danner, som efter Kong Frederik VII's Død ejede Jægerspris Gods og derunder Færge og Færgerettigheder. Branddirektøren fra Frederikssund, “Unge Lange” samt to gode Mænd fra Hornsherred begav sig paa Rejse til Kjøbenhavn for at forebringe Grevinden deres Anmodning. Branddirektøren, som var valgt til Ordfører, kan ikke siges at have faaet ubetinget Sukces. Han var en Mand af mere Temperament end Takt. Da Grevinden maaske tøvede lidt med sit Svar, tabte Ordføreren ikke alene Taalmodigheden, men ogsaa Hovedet. Han begyndte rentud at true Grevinden, “vi kender jo Deres Fortid særdeles vel o. s. v., “o. s. v.” Med megen Værdighed forlod Grevinden Stuen!

Deputationen luskede af. Et Stykke fra hendes Bolig – hun boede i Vestergade – holdt man Raad. Den taktløse Ordfører fik ved Marmorbroen en ordentlig Omgang. Men hvad nu? Den ene Deltager bemærkede: “Vi kan ikke komme tilbage til Frederikssund med den Besked, at Ordføreren har fornærmet Grevinden saa groft, at det hele gik i Stykker. Vi maa søge Grevinden igen, *uden* Branddirektøren – og *Lange* skal være Ordfører.” Grevinde Danner modtog dem virkelig. Hvilke Beklagelser og Undskyldninger der er blevet fremført, og hvorledes, vides ikke. Men det maa være gjort paa den rigtige Maade, for Grevinden overlod dem Færgerettighederne, og dermed var Broens Tilblivelse sikret. Den blev bygget 1868.

Fra denne Episode daterer sig den Tillid, der knyttedes til Lange i offentlige Anliggender, en Autoritet, som befestedes ved de senere store Havneudvidelser, – Arbejder, der maaske nu forekommer smaa, men dengang afstedkom sande Avisfejder.

For Eftertiden staar Hans R. Lange som en venlig og munter Mand, sin Bys brave Borger og som Familiefader nærmest enestaaende. Fra hans Haand findes bevaret adskillige Breve. Et enkelt Citat viser imidlertid, at bag den lyse Overflade var Lange tynget af Bekymringer for Dagen og Vejen.

Frederikssund, den 22. Februar 1872

“Kjære Carl.

“Endelig kan jeg have den Fornoielse at tilsende Dig ønskede Status Opgiørelse som er udfærdiget efter Bø-

“gerne og med mine Bemærkninger som ere efter min
“bedste Overbeviisning uden noget Hensyn til eget Tarv.

“I den Tid jeg har bestyret Faders Forretning har jeg
“som Du vil see baade kjendt gode og onde Tider, og
“omendskjøndt jeg har handlet efter min inderligste og
“bedste Overbeviisning, saa har Tiderne ikke villet til-
“lade mig at holde Alt paa tidligere Fode, saadant er gaaet
“min kjære afdøde Fader nær til Hjerte, og har ligeledes
“mine Sødskene strengt bedømt min Handlemaade, men
“da jeg som sagt ikke har kunnet være Herre over Tiderne,
“ikke efter de sidste Aars store Tab har kunnet præstere
“det der fordres til at holde det hele aarligt gaaende uden
“at tære paa Capitalen, har saadant maaske gaaet mig mest
“til Hjerte...”

Skæbnens haardeste Slag ramte Hans R. Lange i 1891. Hans ældste Søn, der var udset til at være Firmaets Arvtager og bar det gamle Slægtsnavn, HANS RASMUS LANGE, døde, kun 23 Aar gammel, af Tuberkulose. Dette lammede Faderens Handlekraft, han havde knyttet store Forhaabninger til Samarbejdet med Sønnen, og da tilmed hans eget Helbred var vaklende som Følge af langvarig og smertefuld Sygdom, blev hans sidste Aar tunge og endnu mere vanskelige.

HANS R. LANGE overlevede Sønnen i seks Aar, en Periode præget af stadig Tilbagegang for Forretningen. Ved hans Død i 1897 overtoges Ledelsen af den næstældste Søn, Købmand PETER HOLTEN LANGE. Han var allerede

forinden blevet kaldt hjem til Frederikssund fra Fakse, hvor han arbejdede i Konsul Prips Forretning.

Til alt Held hørte denne unge Købmand til de Mennesker, der meget sjældent ser sig tilbage, men fæstner Blikket mod Fremtidens Muligheder. Er Karakteristikken af Firmaets Grundlægger som Opbygger-Naturen rigtig, maa man retfærdigvis ved Betragtningen af det nu 125-aarige Firmas Historie saa ubetinget karakterisere Peter Holten Lange som *Genopbyggeren*.

Han retter op, skærer bort – for at bruge mere nymodens Ord: rationaliserer, sanerer. Han havde to forbilledlige Egenskaber: Præcision i Pengesager, Nøjagtighed i Leverancer. Var Penge lovet til en bestemt Dag, saa kom de, uanset hvilke Anstrengelser det undertiden kostede at skaffe dem. Var Varer lovet til en bestemt Termin, saa var de der paa Pletten. Det skabte Tillid til den unge Købmand. Tilliden gav nye Kunder, og Kunder betød Penge. Ikke fordi Pengene i sig selv interesserede Peter Holten saa stærkt. “Varer er bedre end Penge”, sagde han, “men “for at faa Varer, maa jeg have Penge, – altsaa maa jeg “tjene dem.”

Han gjorde sig hurtigt klart, at Forretningen maatte simplificeres. Trælast, Foderstoffer, Kul og Kartofler samt almindelig Butikshandel havde hørt til det Langeske Hus som til alle Datidens gamle Købmandsgaarde. Men Tiden var blevet en anden, vel kom Landboerne stadig agende til Bys, men mere og mere af den daglige Husholdnings Forbrug gik over til lokale Købmænd, og se-

ner kom jo Brugsforeningerne til at spille den store Rolle. Firmaets Bøger viste, hvilke Grene af Forretningen der gav Tab eller hvilede i sig selv, og hvilke der betød noget.

PETER HOLTEN LANGE

Butikshandelen nedlagdes. Kartoffelhandelen i stort Format var for risikabel og bandt for betydelige Kapitaler; den ophørte. Derimod skød Handelen med Brædder, Tømmer og andre Bygningsartikler frem i første Række. Specielt Trælastomraadet havde Peter Holten Langes altover-

skyggende Interesse. Han beherskede dette Felt af Virksomheden suverænt og udvidede det med Aarene til et Omfang, som – under Hensyntagen til den lille Bys stadig beskedne Størrelse – maa kaldes beundringsværdigt. Det blev i Holten Langes Tid ingenlunde usædvanligt at se Jernbanevogne fra Tømmerhandelen i Frederikssund paa Banegaardene i København og i de forskellige Provinsbyer. Helt ned til Lolland-Falster, til Langeland og Fyn, ja, endda til Jylland sendtes Tømmer fra Frederikssund. Lange fik blandt andet betydelige Leverancer til *De Danske Statsbaner* og til *Den Grønlandske Handel*.

Hvorledes var det lykkedes ham at rette Skuden op? Svaret er kompliceret, Forklaringen kan ikke gives blot ved Henviisning til gode, gamle Købmandsdyder som Flid og Nøjsomhed, Respekt for Tradition og Hæderlighed. Noget mere, ret uhaandgribeligt, maa føjes ind i Billedet af Peter Holten Lange, denne særprægede Mand, for hvem Ungdomsaarenes Kamp havde gjort det nødvendigt at sætte andre Ting til Side, saa Synsfeltet naturligt maatte afgrænses til Virksomheden, Forretningen. Han var en Slider for Herren; længe efter at Lyset var slukket i Byens øvrige Forretninger og Kontorer var Lampen tændt over Skrivepulten i den gamle Tømmergaard. Peter Holten sad Aften efter Aften bøjet over Bøgerne, smedede Planer for næste Dags Virke. Og saa ejede han Intuitionens Naadegave – han havde *flair*. Man siger om Holten Lange, at han blot ved at føle paa et Stykke Træ og se paa dets Aarer og Tegning kunde sige, hvorfra det kom. Han vandt Ven-

ET HJØRNE AF TØMMERPLADSEN

skab og Respekt hos sine udenlandske Leverandører – en svensk Forretningsforbindelse har spøgende sagt om ham: “Hvis man anbragte Holten Lange i en lukket Flyvemaskine og droppede ham ned med Faldskærm, saa han landede i en Skov et eller andet Sted i Norge, Sverige eller Finland, vilde det ikke tage ham mange Minutter at finde ud af, hvor han var. Han vilde blot gaa hen og skære Barken af et Træ – og saa vilde det være ham en smal Sag at stedfæste Lokalteten.”

Aaret 1905 stod for Peter Holten Lange som Vendepunktet, igen kunde det siges, at Forretningen var vel-

konsolideret og i god Fremdrift. Uden haardt Arbejde var dette Resultat ikke naaet. Den good-will det gamle Navn Lange havde paa Egnen og i Befolkningen underbyggedes ved hans Energi og gennemførte Hæderlighed. Han var sin egen Agent, kendte hver eneste Bonde, Tømmer og Snedker i Oplandet, cyklede Nordsjælland rundt – endda i de Dage, da Cyklerne endnu ikke havde Dæk og Slange, men Følge med massivt Gummi. Han bearbejdede Kunderne, og det morede Folk at stifte Bekendtskab med en saa udpræget Personlighed af ganske særegent Tilsnit.

I 1919 indtraf en for Firmaet alvorlig Brand, den skyldtes Ildspaaættelse, og hele Tømmerpladsen raseredes. Det eneste, der blev sparet, var selve Forhuset og det gamle Magasin. Alt øvrigt brændte. Tidspunktet, midt i November, var meget uheldigt, da det paa Grund af Tilisning af Havnene i Den botniske Bugt var vanskeligt at skaffe nye Laster. Men Holten Lange, der ofte kunde lade sig gaa paa af smaa Ting, evnede at tage de store Slag med forunderlig Ro. Han udnyttede faktisk Branden til Modernisering af Lager og Magasiner, og det lykkedes ham paa forbløffende kort Tid at skaffe nyt Tømmer, – blandt andet indkøbtes adskillige Jernbanevognladninger fra Polen. Nye Skure blev hastigt rejst paa Tomterne, ved Juletid stod de nogenlunde færdige, selvom Taget paa flere af dem endnu manglede, da Træet kom. Allerede i 1909 havde der været en mindre Brand, hvorved de ældste Magasiner var gaaet til sammen med de efterhaanden ret forfaldne og utidssvarende Længer.

Firmaets Vækst fremgaar af det stedse større Antal Skibslaster og Jernbanevognladninger, som ankommer til Frederikssund. Særlig Aarene efter 1920 viser stigende Antal Laster – og det maa her erindres, at Sejlløbets Uddybning har gjort det muligt for betydeligt større Skibe at gaa ind i den moderniserede Havn; Forholdene var helt ændret siden Forgængernes Dage.

Den første Verdenskrig bragte ingen væsentlig Forstyrrelse i Trælasthandelen, det lykkedes at bevare Importen saa nogenlunde, og Landboerne udnyttede de gode Konjunkturer til Modernisering og Ombygning. Af Firmaets gamle Regnskabsbøger ses, at det forretningsmæssigt har været en frugtbringende Tid – dog ingenlunde noget i Retning af den “Gullasch”, som kendes andetsteds fra. Prisfaldet 1921–22 medførte ret betydelige Tab, som dog kunde afskrives i Løbet af de paafølgende gode Aar.

Firmaets Kundekreds udvidedes stadig, meget betydelige Leverancer skulde efterhaanden forsendes over store Afstande. En af de gamle betroede Folk, Kusk JULIUS POULSEN, som gennem 49 Aar har haft sit Arbejde paa Tømmerpladsen, har fortalt mange Træk fra Datidens Rejser. Skulde der leveres Tømmer til København, var Overnatning nødvendig – man valgte som Regel Husum Møllekro. Den gamle Kusk giver et ganske interessant Billede af skiftende Tidens skiftende Pengeværdi: “En af de første udenbys Kunder, jeg kørte til, var Nordstens Fabrik i Hillerød – dengang var Regningen paa et Læs Tømmer saadan noget som 250 Kroner – skulde jeg

“køre med det samme Læs i Dag, kom det vel nok godt
“op over de 2000.”

Men det var jo længere end til Hillerød, at Vognene skulde køre. Efterhaanden blev Transporten med Hestekøretøj uøkonomisk, og i 1925–26 anskaffedes de tre første Lastbiler (3 Tons Vogne), som forøvrigt nogle Aar senere udskiftedes med to store Lastvogne af 6 Tons-Typen, saa Varerne nu kunde besørges til selv de fjerneste Kunder fra Morgen til Aften. Derudover beskæftigedes i stort Antal lejede Vogne, og til de kortere Transporter bevaredes Hestekøretøjerne.

Tømmerhandelen var og blev Peter Holten Langes Hovedinteresse. I 1928 skiltes Kornhandelen ud, og Virksomheden er fra nu af udelukkende baseret paa Handel med Tømmer- og Bygningsartikler. I Presseomtaler i Anledning af Holten Lange's 70 Aars Dag anføres, at han nu er en af de største Træ-Importører paa Sjælland, og at Tømmerhandelen regnes mellem de betydeligste i Landet.

I 1932 indtræffer – ligeledes ved Ildspaaættelse – den tredie store Brand, hvor Tømmerpladsen paany raseres. Det skete midt om Sommeren, og Virkningerne for Forretningen var ikke fuldt saa voldsomme som i 1919, – dels var det paa Grund af Aarstiden lettere at skaffe nyt Træ frem, dels var det store Lager efterhaanden blevet delt op paa fire forskellige Pladser i Byen. Holten Lange havde nemlig nogle Aar tidligere købt en Ejendom i Havnegade og havde endvidere Lager paa Havnen og et stort moderne Skur paa en af Byen lejet Grund.

Langes Initiativ og Virkelyst havde skaffet ham adskillige Tillidshverv, baade offentlige og private. Han var saaledes et virksomt Medlem af Havneudvalget, Medstifter og indtil sin Død Medlem af Bestyrelsen for *Frederikssund og Omegns Bank*, Medlem af Bestyrelsen for *Akts. Frederikssunds Kulimport*, stiftet af ham selv i Forbindelse med Fætteren AXEL B. LANGE. Endvidere Medlem af Bestyrelsen for *Holten Langes Trælasthandel* i Ringsted, Formand for *Handelsstandsforeningen*, *Den Lange'ske Legatstiftelse* m. v.

I 1935 optages den eneste Søn, HANS FREDERIK ROSS HOLTEN LANGE, som Medindehaver af Firmaet. Det omdannes som Følge heraf til et Interessentskab, men fortsætter iøvrigt uforandret under støt og stadig Fremgang, takket være den Respekt og Anerkendelse, Navnet har vundet ikke alene i Hjemlandet, men ogsaa i det øvrige Skandinavien, hvor Firmaet enten direkte eller gennem Agenter har haft sine vigtigste Forbindelser. Man fik de tydeligste Beviser herpaa ved Firmaets 100 Aars Jubilæum i 1926 og ved Peter Holten Langes egen 70 Aars Fødselsdag i 1940, hvor Lykønskninger og Hilsner fra nær og fjern strømmede til den lille By ved Roskilde Fjord.

Skal man søge at karakterisere Peter Holten Lange, maa det blive som den typiske Repræsentant for Frihandelens Princip. Han var saa udpræget en Ener. Individualist til Fingerspidserne, – og set fra hans Synspunkt var det kun saare forstaaeligt, at han netop midt i Trediverne lod den nye Generation træde til. Valutacentralen var nylig blevet oprettet, Restriktioner, Statsindkøb og alle de snærende

Begrænsninger, der i Planøkonomiens og Stats-Kapitalismens Tid er blevet lagt paa de frie Erhverv, gjorde sig mere og mere gældende. Dette var for en Mand som Peter

HANS HOLTEN LANGE

Holten Lange næsten noget naturstridigt, og hellere end gerne overlod han Sønnen disse Besværligheder. Valuta-centralen blev til Varedirektoratet, Prisdirektoratet kom til, Formularerne blev flere, Vanskelighederne for det frie Initiativ stedse større. Men Firmaet holdt Stillingen og

bevarede sit Ry, Omsætningen forøgedes stadigt. Man mødte den anden Verdenskrig med fulde Lagre og for-maaede at holde dem saa nogenlunde velforsynet under hele Besættelsen. Ved Skæbnens Gunst undgik man at blive tvunget til at levere noget af Betydning til Besættelsesmagten.

Krigens lykkelige Afslutning skulde det ikke forundes Peter Holten Lange at opleve. Indtil sin sidste Dag virkede han i det gamle Firma, færdedes i Kontorer og paa Tømmerpladsen, og forlod ved Middagstid den 8. Maj 1944 tilsyneladende veloplagt sin Forretning – for ikke mere at vende tilbage.

KASTER MAN Blikket tilbage over de fire Generationers Liv i den gamle Tømmergaard, er et ejendommeligt Træk iøjnespringende. For hver enkelt ny Generation gør det samme sig gældende: Lederen træder til i Ufredstider og faar sin Manddoms Gerning i Efterkrigstid og Kriseperioder. Dette at drive Handel mens en Verdenskrig raser og Landet er besat eller under et økonomisk Uvejr som det, der hærger vor Verden af i Dag, er ingenlunde Legeværk. Eftertiden faar bedømme fjerde Generations Indsats. Her skal af faktiske Træk kun anføres: Hans R. Lange, Frederikssund, beskæftiger nu fra 25–60 Mand, og Omsætningen svinger omkring 4–5 Millioner Kr. aarlig. Tømmerpladsernes samlede Areal spænder over ca. 6 Tdr. Land.

HANS HOLTEN LANGE har videreført den af Faderen paa-begyndte Rationalisering med Tømmerhandelen som det

væsentligste og bærende Element. Cirka 80 % af Omsætningen ligger paa Trælasten. Med Respekt for Traditionen og Bevarelse af de gamle købmandsmæssige Principper føres Fortiden videre, men meget er ændret og fornyet siden sidste Generation er traadt til.

Vel er hele den ydre Skal med al dens Patina – den lange, lave Købmandsgaard og Tømmerpladsens maleriske Mangfoldighed – bevaret, men bag Murene i Assessor Richardi's gamle Patriciergaard raader den nye Tids Aand. De gamle, gulnede Hovedbøger er erstattet med moderne Kontormaskineri. Hvor Konsulen i sin sindige Gangart, Bedstefaderen med værdige Skridt og Peter Holten Lange spurtende afsted paa sin Cykel begav sig i et eller andet Ærinde til Tømmerpladsen, rækker nu højttalende Telefoner ud til hvert enkelt Punkt paa Pladsen og til Serviceafdelingen i det nyindrettede Magasin for Bygningsartikler.

Det gamle Firma er fulgt med Tiden og dens Tendens *Specialiseringen*. Den Mand, som køber Trælast, er som Regel interesseret i alt vedrørende Bygningsartikler. Og det er Firmaets Princip, at man ikke skal gaa forgæves. Alt til Byggeri findes her, fra Krydsfinér til Isoleringsplader, Glasuld, Gasbeton, Klinkerbeton, Kork, Tagplader, Eternit, Pandeplader – Tagpap, Mursten, Teglsten, Fliser, Rør, Materialer til Brønde, Tjære, Asfalt og al Slags Maling.

Firmaet er Hovedforhandler for *Dansk Cement Central* og selvfølgelig Leverandør af Kalk. Ogsaa *Jernet* er taget ind i alle dets Afskygninger, – fra Søm til Staalbjælker, Betonjern og Støbegods.

Dette er nok en Videreføring af tidligere Tiders paa-begyndte Specialisering; men samtidig er de sidste Tiaars afgørende Vending i hele Byggeteknikken taget i Betragtning. Udviklingen har ført med sig, at nye Byggeformer

FJERTELEFONEN KALDER —

og -metoder er taget i Brug; Side om Side med Haandværksmestrene arbejdes nu i stigende Grad med Storbyggeri af Entreprenører og Ingeniørfirmaer. — Netop den Omstændighed, at det gamle Tømmerfirma paa dette Omraade er fulgt med Tiden, har sikret et frugtbringende Samarbejde med adskillige af disse Storfirmaer, — og denne Virksomhed er ikke begrænset til selve Oplandet.

Da den gamle Konsul i 1826 lagde sin Tømmerplads paa Bakkedraget bag Skyllebakken med de lave Fiskerhuse og det lille Skibsbyggeri, havde Frederikssund lidt over 300 Indbyggere. I Dag tæller den gode Stads Indvaanere godt og vel 4000. Den ene Tømmerplads er blevet til fire, og stadig er Hans R. Lange's Virksomhed en af Byens førende. Endnu den Dag i Dag er det en Begivenhed, naar Trællastskuderne staar Fjorden ind – de smaa Jagter og Galeaser er blevet til større Motorsejlere og Dampere, som paa Havnen lossere deres harpiksduftende Laster fra de finske og svenske Skove. Livet paa Tømmerpladsen er blevet mere intenst, Folks Færden travlere – men endnu findes bevaret meget af den maleriske Charme, som har givet Titlen til dette Mindeskrift.

FRA DEN GAMLE TØMMERPLADS

Et Mindeskrift i Anledning af Firmaet Hans R. Lange's 125 Aars Bestaaen. Bogen er tilrettelagt og Manuskriptet udarbejdet af Svend Carstensen paa Basis af en slægtshistorisk Afhandling forfattet af Kaptajn Karl Aagaard-Hansen, Konsul Lange's efterladte Papirer, Optegnelser og Breve tilhørende Familien Lange og lokalhistoriske Arkivalier. Tegninger og Vignetter af Johannes Bæch. Klicheer: Berlingske Klichéanstalt. Skrift: Monotype Garamond. Papir: Matglittet 6125 fra De forenede Papirfabrikker.

Trykt i Det Berlingske Bogtrykkeri, København.

